

ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ ЯК ФАКТОР, ЩО СПРЯМОВУЄ РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Березовська Ірина Андріївна

к.ю.н., науковий співробітник НДЧ ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка

Анотація. Доповідь присвячено аналізу впливу зон вільної торгівлі на розвиток національного законодавства України. Обґрунтовано, що на сучасному етапі вступ України до СОТ та активне запровадження ЗВТ, зокрема з Євросоюзом, стали факторами, що істотним чином визначають напрямки розвитку української правової системи.

Ключові слова: СОТ, зона вільної торгівлі, угода про асоціацію, *acquis* ЄС, гармонізація, наближення законодавства.

Серед головних тенденцій сучасних міжнародних відносин - зростання ролі регіональних торговельних об'єднань, покликаних лібералізувати міжнародну торгівлю. Основною організаційно-правовою формою таких об'єднань виступають зони вільної торгівлі (ЗВТ), кількість яких у світі збільшується з кожним роком.

Як відомо, на сьогодні центральне місце в міжнародно-правовому регулюванні міжнародних торгових відносин займає система ГАТТ/СОТ, а розроблені СОТ норми виступають, по суті, нормами *lex generalis* стосовно всіх інших міжнародно-правових норм, що регулюють торгові стосунки між державами.

Приєднання до СОТ дозволило Україні долучитись до процесів інтеграції у світову торговельну систему та спонукало до інтенсифікації торговельних відносин з її країнами-членами. Вступ до СОТ стимулював перегляд національного законодавства з метою приведення його у відповідність нормам ГАТТ/СОТ та подальшої лібералізації у сфері торгівлі та суміжних галузей.

Внаслідок цього, істотної активізації зазнала політика України щодо участі у ЗВТ. Протягом останніх років набули чинності декілька

довгоочікуваних торговельних угод та запрацювала низка ЗВТ, зокрема з країнами ЄАВТ, Євросоюзом, Канадою. Вже зараз тривають переговорні процеси щодо укладення двосторонніх угод про вільну торгівлю з Ізраїлем, Туреччиною, Сербією. Продовжується робота з визначення економічної доцільності укладення ЗВТ з іншими країнами, серед яких: В'єтнам, Ліван, Марокко та інші. Очевидно найближчим часом цей перелік лише збільшуватиметься.

При цьому запровадження зазначених ЗВТ стає фактором, що значним чином впливає на розвиток внутрішнього законодавства в Україні, обумовлюючи напрямки його реформування.

Наразі можна впевнено констатувати, що найважливішим наслідком приєднання України до СОТ стала можливість розпочати переговори про створення ЗВТ з ЄС, яка склала економічну серцевину Угоди про асоціацію України з ЄС (УА). Всеохоплюючий та поглиблений характер цієї ЗВТ проявляється в тому, що чимало положень торговельної частини УА виходять далеко за межі класичних ЗВТ, регульованих правом СОТ. Передбачена ними економічна інтеграція України з ЄС включає взаємне відкриття ринків для значної частини товарів і послуг за допомогою широкого регуляторного наближення законодавства. Йдеться про зобов'язання України поступово наближувати власне законодавство до норм і стандартів ЄС у сфері торгівлі та суміжних галузях.

Відповідно до викладеного в ст. 474 УА загального зобов'язання «Україна здійснюватиме поступове наближення свого законодавства до права ЄС». Воно деталізується в конкретних зобов'язаннях та механізмах, визначених як в Розділі IV УА, так і в додатках та протоколах до УА, які містять об'ємний перелік посилань на вторинне законодавство ЄС і таким чином закріплюють переважну частину норм, що складають *acquis* ЄС.

Обсяги запланованих правових реформ, які здійснюватимуться внаслідок започаткування ЗВТ Україна-ЄС, дають підставу говорити про значне посилення впливу права Євросоюзу на правову систему України, в

результаті чого відбуватиметься масштабна європеїзація низки галузей українського законодавства.

Слід наголосити, що в УА сформована чітка обумовленість практичної реалізації ЗВТ та лібералізації торгівельних відносин термінами, повнотою і якістю наближення українського законодавства до *acquis* ЄС, включаючи аспекти впровадження та правозастосування. При цьому угода передбачає чіткий механізм контролю за виконанням Україною взятих зобов'язань, в тому числі здійснення постійного оцінювання з боку інститутів ЄС стану виконання і реалізації Україною заходів та зобов'язань щодо гармонізації законодавства.

Таким чином, запровадження ЗВТ Україна-ЄС поставило перед Україною надскладні завдання з реформування національного законодавства. Однак, у перспективі виробництво українських товарів за вимогами європейського законодавства має полегшити їхній доступ на ринки інших країн світу.

В цьому зв'язку варто відзначити, що збільшення кількості ЗВТ зробило для України актуальним питання приєднання до системи пан-євро-середземноморської кумуляції походження, більш відомої як Конвенція «Пан-Євро-Мед». Очікується, що участь у Конвенції дасть змогу забезпечити більш вигідні умови експорту українських товарів до країн-учасниць та, відповідно, розширити присутність української продукції на зовнішніх ринках.

Таким чином, значення угод про вільну торгівлю як форми регіональної інтеграції в економічному розвитку України активно зростає. Наразі центральне місце серед угод, що передбачають запровадження ЗВТ, належить УА України з ЄС. Від успішної реалізації цієї ЗВТ залежить можливість лібералізації торговельних відносин України з іншими партнерами. При цьому, очевидно, що вплив європейського законодавства на законодавство України, зумовлений функціонуванням ЗВТ, матиме глобальні наслідки не лише для торговельних відносин з ЄС, а й стимулює

глобальну модернізацію значної кількості сфер суспільних відносин всередині країни. Завдяки цьому функціонування ЗВТ не лише забезпечує торговельну інтеграцію, а й визначає напрямок розвитку всієї правової системи України.